

Adviesraad voor het
Wetenschaps- en Technologiebeleid

Brief aan de Minister van Economische Zaken.

Mw. A. Jorritsma-Lebbink
Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG

18 december 1998

Geachte mevrouw Jorritsma,

Uw ambtsvoorganger heeft in het Werkprogramma 1997 van de Raad het onderwerp 'Van vinding naar klant' geplaatst. De toelichting hierop luidt: "Hoe komt het dat in Europa/Nederland veelbelovende technologieën een veel moeilijker en dus langere commercialiseringsfase doormaken dan in de USA/Japan? Waarom is de afstand in de tijd tussen 'laboratorium' en markt in Europa/NL zoveel lastiger dan in USA/Japan? Welke verklaringsgronden kunnen daarvoor worden aangegeven? Zijn die algemeen geldig of verschillen ze per sector? En welke partij moet op welke punten actie ondernemen?"

De Raad heeft ter voorbereiding van dit adviesonderwerp een studie laten verrichten naar de (internationale) literatuur terzake. Ook heeft hij een vijftiental gestructureerde interviews laten doen bij verschillende bedrijven in de industrie en de dienstensector. De literatuurstudie en de interviews zijn verricht door het EIM en gepubliceerd in de reeks AWT-achtergrondstudies. Een exemplaar daarvan heb ik bij deze brief gevoegd.

De beschikbare literatuur blijkt weinig houvast te geven bij de vraag of Europa, en Nederland in het bijzonder, achterloopt bij de Verenigde Staten en Japan. Er bestaat weinig goed gefundeerd onderzoek en voorzover dat bestaat is het van oudere datum en daarmee wellicht gedateerd en heeft het een sterke focus op de auto- en elektronica-industrie: een op de consumentenmarkt gerichte bedrijfstak die veel mondiaal opererende industrieën kent.

Er bestaan wel cultuurverschillen tussen Amerikanen en Europeanen; 'experimenteren op de markt' slaat in Europa minder aan dan in Amerika. Snelle productontwikkeling vraagt om teambuilding en samenspraak tussen deskundigen met uiteenlopende achtergronden, en dat lijkt in Nederland gemakkelijker te lukken dan in 'strakke, hiërarchische' landen als Duitsland en België.

Uit de interviewronde bij de bedrijven komt zeker niet als algemeen beeld naar voren dat Nederland achterloopt. De situatie is overigens ook te divers voor algemene statements; er zijn grote verschillen tussen sectoren en daarbinnen tussen bedrijven. Er is niet één model dat over alle bedrijven en sectoren kan worden gelegd. In plaats van snelheid kan traagheid soms beter zijn. Het gaat om de adequate respons in relatie tot de behoeften van de markt en de positie die een bedrijf wil innemen. De ene keer is er een vinding en wil een bedrijf die zo snel mogelijk op de markt zetten (van vinding naar klant), de andere keer moet eerst naar de klant worden gekeken of geluisterd, die dan snel met een vinding moet worden bediend (van klant naar vinding). Snelheid is geen heilige koe; het kan ten koste gaan van de kwaliteit en daarmee de naam van het bedrijf (zoals bijvoorbeeld geldt in de zaadveredeling). Ook kan een bedrijf bewust en met goede redenen kiezen om een volger te zijn.

De interviews maken duidelijk dat de bedrijven groot belang hechten aan een goede eigen strategie rond time-to-market; hier is, zoals gezegd, snelheid zeker niet het enige zaligmakende criterium. De bedrijven zien hierbij geen specifieke rol voor de overheid. Er zijn wel twee meer algemene, voor de overheid belangrijke, rode draden te herkennen. Bijna alle industriële bedrijven noemden de opleiding als knelpunt. In de dienstensector werd dat maar één keer genoemd; daar noemden de meeste bedrijven wet- en regelgeving als knelpunt.

Productontwikkeling vraagt om innovatie en innovatie vraagt om communicatief ingestelde mensen die specifieke deskundigheid weten te combineren met nieuwsgierigheid om over de grenzen van hun eigen vak heen te kijken. Dat vraagt om opleidingen waarin studenten zich niet alleen specifieke vakkennis eigen maken maar zich ook in de breedte kunnen ontplooiën. Veel geïnterviewde bedrijven stellen dat in de meeste huidige opleidingen onvoldoende wordt ingegaan op concurrent engineering. De Raad heeft in zijn advies *Wisselwerking tussen 'zachte' en 'harde' kennis, benutting van - en -kennis in van oudsher bèta-dominante sectoren* deze problematiek uitvoerig geanalyseerd en enige aanbevelingen geformuleerd.

Wet- en regelgeving kan een positieve of negatieve invloed op innovaties uitoefenen. Uit de interviewronde komen voorbeelden naar voren die illustreren dat bestaande wet- en regelgeving (vooral de wet- en regelgeving die vestigingsvoorwaarden en mededinging betreft) het niet altijd gemakkelijk maakt innovaties in de dienstensector door te voeren. De Raad heeft in zijn advies *De invloed van wet- en regelgeving op innovaties* deze thematiek nader geanalyseerd. Zijn aanbeveling luidde destijds bij de ontwikkeling van nieuwe wet- en regelgeving alert te zijn op onbedoelde innovatieremmende effecten en zo mogelijk het wet- en regelgevingsarrangement daarop aan te passen. Dat vraagt aparte aandacht van de overheid. Innovatie-effect-rapportage en een 'piepsysteem' voor gedupeerden zijn hier de antwoorden.

Samenvattend luidt de conclusie van de Raad:

De thematiek van *Van vinding naar klant* speelt in veel bedrijven en krijgt aandacht in de bedrijfsstrategie. Van sector tot sector spelen andere factoren. Van dramatische verschillen met bedrijven van Amerikaanse of Japanse oorsprong is de Raad evenwel niets gebleken.

Dat wil niet zeggen dat er geen ruimte is voor verbetering. De Raad ziet hier in specifieke zin geen behoefte aan een gericht overheidsbeleid. Er zijn wel enkele algemene noties die voor de hier aangesneden thematiek van belang zijn waar de overheid een rol heeft te vervullen. Zo zoeken de industriële bedrijven verbetering met name in de noodzaak van een bredere opleiding van technisch geschoolde academici. Bedrijven uit de dienstensector wijzen naar bepaalde wet- en regelgeving die innovatiebelemmerend is. Aan beide van deze algemene thema's heeft de Raad recent in zijn adviezen aandacht besteed: zijn advies *Wisselwerking tussen 'zachte' en 'harde' kennis* (AWT-advies nr. 29, oktober 1997) gaat met name over zo'n brede opleiding en zijn advies *De invloed van wet- en regelgeving op innovaties* (AWT-advies nr. 27, maart 1997) over het tweede thema. Hij ziet de aangedragen noties vanuit het bedrijfsleven als een onderstreping van zijn analyse en aanbevelingen uit die adviezen. Hij ziet geen aanleiding om daarnaast over genoemd thema met een apart advies te komen.

Met vriendelijke groeten,
dr. ir. H.L. Beckers
voorzitter

c.c. Minister van OCenW